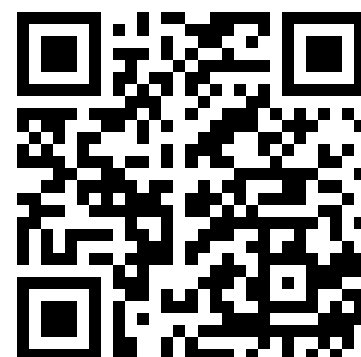

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

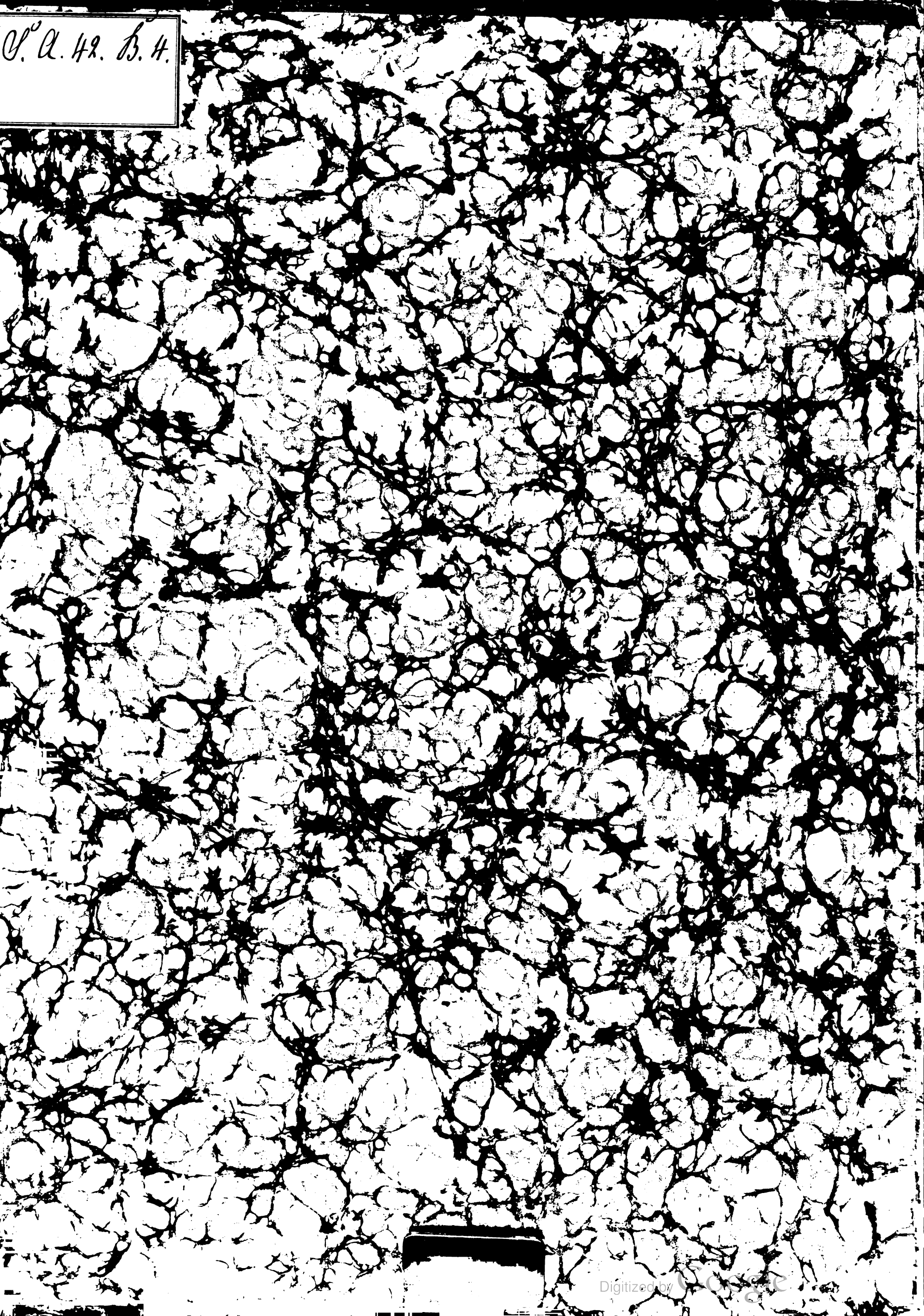
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

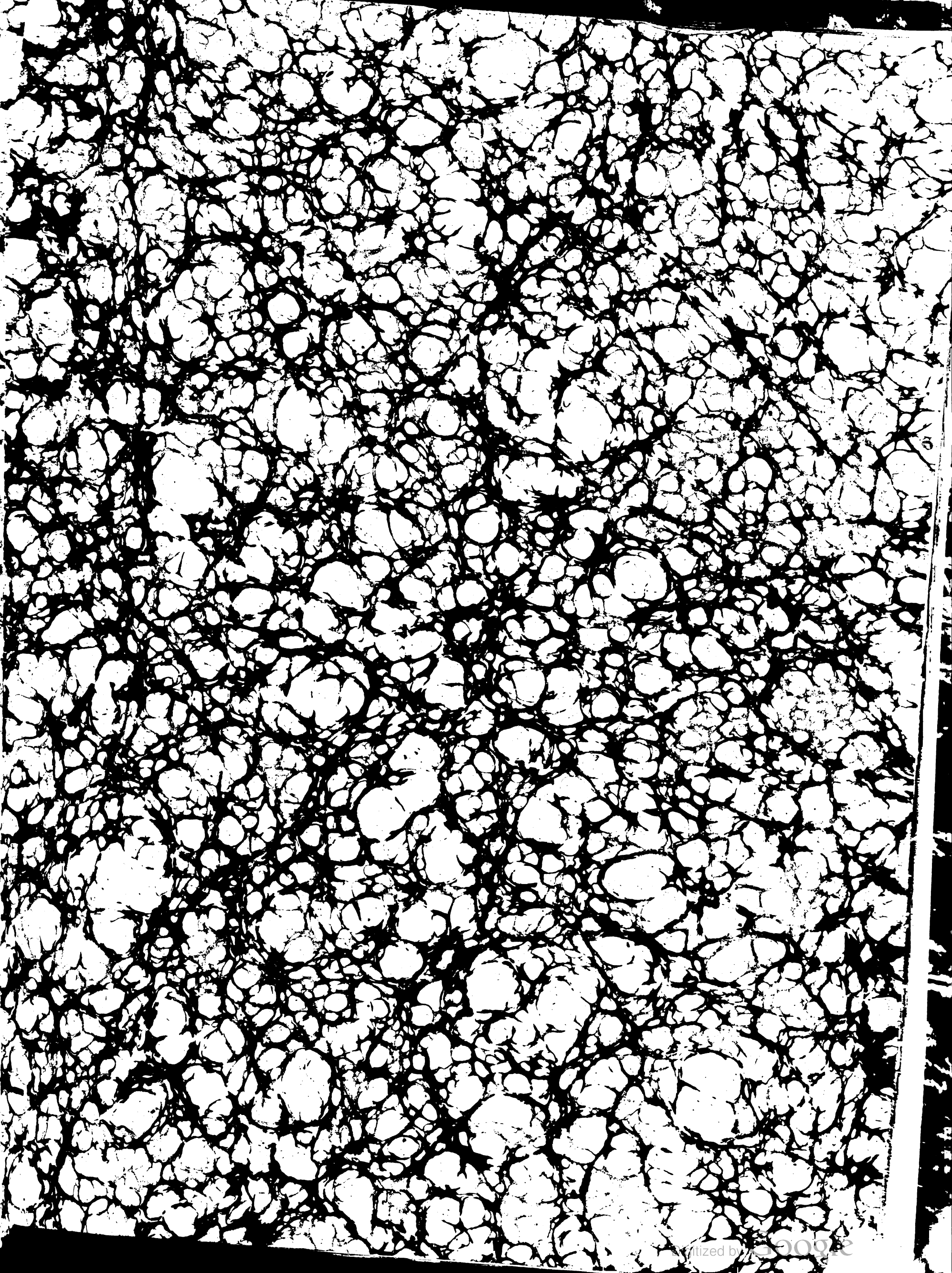
ИМПЕРАТОРСКОЙ БИБЛИОТЕКѢ

31.859-D

Alt

V. A. 42. B. 4.

31859-A Alt-

**WAPENHANDELINGHE,
VAN ROERS MUSQUETTEN
ENDE SPIESSEN:**

Achternvolghende de ordre van Syn Excellen-
tie Maurits Prince van Orangie Grave van
Nassau &c. Gouverneur ende Capiteyn
Generael over Gelderlandt, Hollandt,
Zeelandt, Utrecht, Overijssel &c.

FIGUURLYCK AFGHEBEELT, DOOR IACOB DE GEYN.

*Met schriftelycke onderrechinghe ten dienste van alle liefhebbers
der Wapenen, oock mede voor alle Capiteynen ende bevelheb-
bers, om hieruyt hun ionge oft onervaren Soldaten de volco-
men handelinghe van dese Wapenen te beter aentewijfen.*

*gedruckt t'Amsterdam by Robbert de Woudous,
met Privilegie vande K. M. den Koninck van Vrancryck ende de E. M. Heere
Staten Generael der vereenichde Nederlanden.*

1608

*Excellentissimis, Potentissimisque Federati Belgii Ordinibus,
summis reipublice moderatoribus, eorundemque prudentissi-
mo Status Consilio nobilissimis amplissimisque viris, belli ar-
tes ipsorum sub imperiis feliciter exercitas hoc dono
representabat Iacobus Geinius.*

Men kanse oock te koop Amsterdam by Jan. Jansen opt water.

DEN BEMINDER VAN DE VVAPENHANDELING VVENSCHT IACOB DE GHEYN GHELVCK ENDE VOORSPOET.

Vyten tvyffel ist, dat noch de gherustheyt vande ghemeene saecken sonder vvapenen, noch de vvapenen sonder bequame oeffeninghe en connen bestaen. T'vvelck niet alleen vvel bemerckt is by de oude vvijfen, die haer onderstaen hebben eenigh voorschrift van vvetten te gheven, maer oock bevesticht met de datelijcke ervaringhe van de vvijtberuchtste Steden ende Volcken, die haren stant door dese middel insonderheydt hebben bevvaert. Iae insiende het vervolgen der gheschiedenissen van de gantsche VVerelt, men sal bevinden, dat de heerschappie alijt ghevveest is by de ghenen die hier inne haeren naeburen meest hebben overtroffen, De Griecken, ten tijde dat sy in haere hoogste glants zijn ghevveest, hebben dit stuck seer beherticht ende door haer vernuft niet vveynich bevordert. Doch de Romeynen hebben soo vvel desen als allen anderen hierinne seer verre te boven ghegaen, ende haere jonckheyt seer ghestadigh doen oeffenen in het ghebruyck van allerley vvapenen, door de ghene die sy *Campidoctores* oft Veldt-meesters noemden: vvelcke manier ons seer duydelyck vverdt aenghevvesen door de schriften die ons daer van ter handen zijn gecomen. De selve redene duert alijt ende by allen: dan alsoo de vvapenen seer veranderen, by sonder sedert de vindinge van het Buspoeder, soo en connen ons de oude vermaningen niet dienstigh zijn sonder nieuwve ondervvijinghe: zijn Vorstelijcke Ghenade Prins *MAVRITS VAN NASSOW*, &c. vviens sorghe bevolen is (byde moghende Heeren de Generale Staten der vereenichde Nederlanden) de bevvaringhe van soo treffelijcken landtschappen, ende het beleydt van een Oorlogh, t'vvelck is ghehouden ghevveest als een Schole vande heele VVerelt, gelijk hy ende deurgaens de heele Crijgs-ordre voor zijne tijden seer vervallen vveder heeft opgerecht ende ten deele ghebracht tot der ouden voorschriften, ten deele met zijn eygene vonden veel verbeterd ende verciert, soo heeft hy op de vvapenhandelinghe, als een voornaemste ghedeelte vande crijgs ordre, oock voornamelijck ghelet: vvaeruyt dan ghevolcht zijn alsulcke vruchten, als een yder niet alleen hier te landen maer oock inde uyterste deelen van het aertrijck ghenoech zijn bekend.

Dit is de oorfaecke ghevveest die my heeft bevveecht om de ordre die de selve zijn Vorstelijcke Genade in de handelinghe van *Roers*, *Musquetten* ende *Spiessen* doet onderhouden, als het bequaemste voorbeelde, in t'licht te geven, soo om dien te getijven, vvelcker plicht het is de order van zijne vorstelijcke Genade te achtervolghen, als om alle anderen het gunt aen soo noodighe oeffeninghe mede te deelen: hebbende tot dien eynde alle de gestaltenissen, die in het handelen van elck vvapen te pas comen, by gedeelten vervolgens afgehebeelt, ende t'selve met de redenen van dien en de gevvoonlijcke bevel vvoorden verclaert: een vverck (so ick meyne ende oock niet en tvyffel) seer dienstich voor jonge en eerst aencomende crijgsluyden, dien het toestact haer hier inne naerstelijck te oeffenen, seer noodig voor alle Hopluyden ende crijgsbevelhebbers, om te beter op de oeffeninghe van haere crijgsluyden te connen letten, seer oorboir voor alle Vorsten ende Volcken, t'sy in tijden van Oorlogh, om haer selve te beichermen en haere vyanden te crecken, t'sy in tijden van vrede, om door alsulcke oeffening selfs te onbevreesder ende by anderen te ontsicelijcker te vverden. Also dan onse meeninge niet verder en streckt als om de onervaerenen crijgsluyden te ondervvijen, ende der ervarenen ghehughenisse door t'gesicht ende lesen te verstercken, so en sal niemant vreemt vinden dat vvy in de afbeeldinghe van de Spiessen niet anders en hebben gestelt, als t'gunt tot het gebruyck der selver in t'Oorlogh noodighste seheen te zijn, overslaende veel manieren om de selve speelsgevvijs te handelen, die in de Crijgs-oeffening gheen sonderlinge voordeel en doen, soo veel aengaet de verscheydenheit ofte eenparicheyt van de cleedinge ende vvapenen van dese beelden staet te vveten dat de Schutten niet Stormhoeden ende de Musquetdragers niet hoeden zijn gestelt, ende verscheydelyck ghecleed, niet om dat sulcx noodigh is, maer om door alsulcke veranderinge de beelden te verciere: ende de maniere van der Crijgsluyden cleedinge in desen tijt gebruyckelijck ooc aen de naercomelingen te verthoonen: gelijk ter ander zijde de Spiessdragers eener vvijfe zijn ghevvpent om gheen ander redenen als om daermede aen te vvijfen de maniere van vvapenen die de lijfvvacht van zijn Vorstelijcke Ghenade jegenvvoordich is draghende, inde Schutten ende Musquetdragers sult ghy mede bemercken, dat de eerste figure uytvvijft hoemen het Roer ofte Musquet alreede geladen op schouder moet houden, ende de naevolgende vvat voorts ghedaen moet vverden tot het aflossen, ende also voorts tot het vvederladen toe, ende om mede te thoonen hoe dat een yder stilstaende in tijt van noot hem behoort te dragen soo vvert in de laetste beelden van elcke soorte de maniere van schiltvvacht te houden aengevvesen, voor al dient ghelet dat t'gunt alhier langhsaem ende met drachten schijnt toe te gaen, overmids dat de afbeeldinghe niet dan by cleene ghedeelte heeft connen gheschieden, t'selveden jongen Crijghsman hem door lange oeffeninghe moet ghevvennen heel vverdigh te doen, ende nochtans op de schickelijckste maniere, ende met de meeste voorsichticheyt om den vyant afbreuck te doen sonder hem selven oft zijne mede ghedel te beschadighen. T'voorder sal de schrijftelijcke verclaringhe wiet de beelden t'samen uytvvijfen.

(★★)

CORTE ONDER VVYSINGHE OP DE FIGVERLIICKE AFBEEELDINGHE BELANGHEN.

DE TRECHTE GHEBRUYCK DES ROERS, VOOR DE IONGHE
ofte onervarene Schutten, welcke onderrichtingh by syfer ghetal op elcke figure vervolgens
is corresponderende. Ende alsoo noch eenighe stilstaende figuren tot Schiltwachten hier zijn
by ghevoecht, om te wijfen hoe den Soldaet in tijt van noot (met zijn Roer al ghereet zijnde)
staen sal, soo accorderen oock de schriften hier van, op elcke figure achtervolgens hun getal.

SCHVTTEN.

B Erstelijck vvort een yeder Schudt in dese figure ghevvesen, hoe hy vvcl staen ofte Marcheren sal, met een zijn
ghevveer als Roer, Lont ende Rappier houden ende draghen sal, namentlijcken sal hy t' Roer met de sleutel by de
schouderen comen laten ende t' selfde met der lincker handt, niet onder aent eynde van de lade, maer ontrent
het duym gadt houden, draghende t' selfde altijt achter om hooch, om soo t' Roer onversiens los gonghe, zijn
ghesel gheen schade te doen, ende de lont die aen beyden enden branden moet tusschen de tvve kleynste vinge-
ren van de selfde handt voeghen, ende de selfde binnen de lade nedervvaerts hanghen laten, om die te allen tij-
den langher te connen maecken ende het eene deel om t' ander te moghen ghebruycken ende vervvisselen, sal mede altijt be-
halven flessche, oft laet maten, een eleyn flesken met laet polver draghen. omme daer vvt alleen, ende niet vvt de flessche,
ofte maten het pulver in de pan te doen.

Ten 2. hoe hy int voortgaen als hy sich te schieten veerdich maecken sal, zijn Roer vanden hals afnemen moer, te vveten
hy en sal het Roer niet met de lincker handt van de schouderen trecken, maer alleen met de rechter handt (ghelijck dese figure
bevvijft) achter de groote schrouve, midts het Roer aldaer ghevrichts halven licht is, aengrypen ende alsoo met een handt
daer deur men sie dat hy des Roers machtich sy, afnemen latende t' Roer een vveynich in de lincker handt sincken sonder
t' lichaem daer nae te crommen ofte te buyghen.

Ten 3. hoe hy t' Roer, regieren ende houden sal eer hy t' selfde in de lincker handt nemet, te vveten hy sal t' Roer met de
rechte handt om hooch int ghevrichte houden, sonder aen het lijf te gheraecken, ende de lincker handt ghereet hebben om
het Roer te ghemoet te comen, ende t' selfde daer in te ontfanghen.

Ten 4. hoe hy t' Roer, als hijt in de lincker handt heeft int staen ende voortgaen, niet alleen licht ende vvcl draghen,
maer oock het selfde alsoo int ghevricht met de selfde hant houden sal, dat het noch te hooch noch te leech en sy, ende alsoo
zijn ghesel indient Roer onversiens los ginghe gheen schade toe en voeghe, settende om lichtheyt ende vasticheyt vvile den
ellenboghe teghen de heupe ghelijck dese figure aenvvijft.

Ten 5. hoe hy de lont vvcl ende met voordeel vvt de lincker handt met den duym ende den tvveden vingher nemen sal,
houdende altijt t' Roer in een bequame hoochte, soo vvcl om de lichtheyt als oock om zijn ghesel onversiens gheen scha-
de te doen ende al ist soo datmen (om redenen) generalijcken seyt, de lonte te vaetten tusschenden duym ende den tvveden
vingher, men nochtans niet en vvil segghen, dat een yeghelijck daer soo vast inghehouden sy, oft hy en mach de selfde
vvcl tusschen den duym ende de tvvee voorste vinghers vatten indien hem sulckx ghemacklijcker viel.

Ten 6. hoe hy de lonte afblase ende tusschen den duym ende den tvveden vingher vvcl houden sal, eer hy de selfde op
den haen drucker, te vveten hy sal bequamelijck de lont ontrent den mont brenghen ende de selfde onder de hant affblasen,
sonder daer nae seer te bocken, ghelijck dese figure aenvvijft.

Ten 7. hoe hy de lonte op den haen met den duym ende den tvveden vinger drucken, ende niet in schroeven sal, om
gheen tijdt te verliefen, vvcl verstaende dat hy altijt te voren de vvijde van den haen nae de dichte der lonte rechten moet,
ten eynde hy des te rasscher verdich sy, ende schieten mach.

Ten 8. hoe hy de lonte met voordeel verfoecken, ende met den duym ende den tvveden vingher, de selfde regieren sal
op dat hy de selve terstont langher corter als oock hoogher maecken can, ende de selfde alsoo stellen, dat hem zijn Roer int
schieten niet en vveyghere.

Ten 9. hoe hy t' seffens, de lonte rassch ende vvcl affblasen, ende met een gheblasen hebbende, vvcl met openen arm,
ende mette tvve voorste vinghers der panne deecksel voor de voncken decken, ende de selve opdoen sal, sonder sich daer nae te
crommen oft te buyghen, brenghende t' Roer met bequaemheyt nae den mont toe, ghelijck dese figure aenvvijft.

A

Ten 10. hoe hy van boven nedervvaerts, ende niet van onderen opvvaerts aenleggen sal, op dat hy zijn ghesel die voor hem sy (soo t'Roer onversiens los ginghe) gheen schade en doe, oock om dat den coghel (die altyt in der haest niet en can ghevocdert vverden) niet vvt en rolle,

Ten 11. hoe hy dat Roer teghen die borst setten, ende aen legghen, t'hoofst sincken, den rechten ellenboge om hooch houden, ende met het lichaem recht ende kloeck staen, ende op dat het Roer op de borst, ende niet op de schouderen aengelegt vverde, t'lichaem daer nae voeghen sal, daer beneffens hoe hy het lincker been, dat voorstaen moet, buygen, ende t'rechter dat achter staen moet, stijff houden sal, ten eynde hy t'Roer des te gevvisser regieren, ende los schieten (als mede aenlegghen) kan.

Ten 12. hoe hy gheschoten hebbende t'Roer vvel van de kaecke aff doen, ende om hooch houden sal. omme soo t'Roer ghevveyghert hadde zijn ghesel andervverff gheen schade te doen.

Ten 13. hoe hy de lonte vvel, ende op dat hyse selver niet vvt en lessche, met de selve vinghers daer mede hy de selfde opgheset heeft, vanden haen afnemen ende niet trecken moet.

Ten 14. hoe hy de lonte vveder tusschen de vinghers voeghen sal, daer hyse int opmaecken vvt hadde ghenomen, blyvende altyt zijn Roer voor om hooch houdende,

Ten 15. hoe hy inde pan de vvelcke noch open staende, ende t'Roer los geschoten zijnde blafen sal, op dat de laedt flessche soo daer een voncxken op vvaer blyven legghen niet aen engae, ende hy selve schade lyde, maeckende (om tijt te vvinnen) ondertusschen het laetflesken ghereet.

Ten 16. hoe hy dat laedt polver op de panne vvt het laetflesken, ende niet vvt de maten, ofte groote flessche doen sal, omme doort verrucken van dien, of andersins, gaen tijt te verliefen, houdende midlertijt het Roer om redenen voorz. voor om hooch.

Ten 17. hoe hy de panne met de voorsten vingher toe doen sal, ghelijck dese figure aenvijst.

Ten 18. hoe hy t'polver soo daer vvat op der panne deeksel vvaer blyven liggen affschudden sal, op dat vvanneer hy de lonte verfoecken vvilde, het Roer niet onversiens los en gae.

Ten 19. hoe hy t'polver, niet teghenstaende he t' selve afgeschudt heeft, andermael afblafen sal, om alle sekerheys vville.

Ten 20. hoe hy vwillende vvederom laden, het Roer met de lincker hant omdraeyen sal, om vvelckes bequamelijck te doen, soo sal hy t'selfde met de rechte handt onder, nae de lincker zijde toe stieren.

Ten 21. hoe hy t'Roer neffens de lincker zijde laten sincken sal, en met de rechter hant nae de flessche ofte bandelier vatten.

Ten 22. hoe hy de mate vande flessche open doen sal, ofte indien hy een bandelier droech soo salt selfde gheschieden ghelijck het byde Musquettiers ghevvesen vwort.

Ten 23. hoe hy vvt de mate vande groote flessche het polver int Roer doen sal, houdende altyt het Roer vander aerden indien hy des selfde machtich sy.

Ten 24. hoe hy den laedtstock met een verdrayde handt vvt de lade sal trecken, ande t'Roer vander aerden houden, ghelijck dese figure bevvijst.

Ten 25. hoe hy, vwillende den laedtstock cort vaeren, den selfden omghekeert teghens het lijf aenstooten sal, ende de hant verdichlijck naert beneden eynde schuyven, om den selven des te ghevvisser int Roer te brengen, ende indien met seerp vvilde schieten, sal hy het loot met de selfde handt daer hy den laedtstock alsoo cort in ghevaet heeft, vvt den mont, oft van daer hy de koghels draecht, verdichlijcken nemen, ende int Roer vallen laten

Ten 26. hoe hy met den laedtstock het polver ende het loot samen int Roer stampen sal, houdende het Roer altyt van der aerden, ghelijck dese figure aenvijst,

Ten 27. hoe hy vveder den laedtstock met een verdrayde hant vvt het Roer trecken sal, houdende altyt t'Roer vander aerden.

Ten 28. hoe hy om den laedtstock corter te vatten, den selfden vveder teghen het lijf aenstooten sal, ghelijck te voeren gheseyt is.

Ten 29. hoe hy hebbende den laedtstock heel onder aent eynde ghevat, den selfden met ghevvisheyt verdichlijck vveder in de lade steecken sal.

Ten 30. hoe hy vwillende t'Roer vveder inde rechter hant vatten, t' selfde eerst met de lincker hant voor brengen sal ghelijck dese figure aenvijst.

Ten 31. hoe hy t'Roer inde rechter handt onder aende groote schroeve vatten, ende om hooch houden sal, ghecedt zijnde om t' selve vveder op de schouder te legghen.

Ten 32. hoe hy t'Roer alleen met een hant vveder op de schouder legghen sal, vvesende terstont ghereet met d'ander hant, om t'selfde daer op vvel te houden.

Ten 33. hoe hy t'Roer op schouder hebbende (gaende nae de schiltvacht) t'selfde ghelijck byde eerste figure gheseyt is, vveder houden ende draghen sal.

Ten 34. hoe hy op de schiltvacht staende, ende vwillende hem verdich maken, t'Roer vveder als voren gheseyt is, met een handt vande schouder afnemen sal.

Ten 35. hoe hy op de schiltvacht staende, t'Roer vande schouder genomē hebbende t'selfde in de lincker hant ontfangen sal

Ten 36. hoe hy staende op de schiltvacht, t'Roer inde lincker handt hebbende, den rechten arm van sich de handt aenden drucker, ende de lade aende rechter heupe houden sal, ghelijck dese figure bevvijst.

Ten 37. hoe hy staende op de schiltvacht, t'Roer inde lincker handt alleen, int ghevichte vvel houden ende regieren sal, op dat hy de rechter vry hebben mach-

Ten 38 hoe hy staende op de schiltvacht de lonte vvel ende met voordeel vvt de lincker hant, met den duym ende den tyveden vingaer nemen sal.

Ten 39. hoe hy staende op de schiltvacht, de lonte met den duym ende den tyveden vingher, naer den mont brenghen ende onder de handt afblasen sal, houdende ondertusschen het Roer met de lincker handt alleen int ghevichte.

Ten 40. hoe hy staende op de schiltvacht, de lonte met den duym ende den tyveden vingher op den haen drucken sal, sonder de selfde, ghelijck te vooren gheseyt is, in te schroeven.

Ten 41. hoe hy staende op de schiltvacht, de lonte met den duym ende den tyveden vingher regieren, ende met voordeel versoecken sal.

Ten 42. hoe hy staende op de schiltvacht, omme in tijt van noot ghereet te zijn, met de lont opgeset staen, ende de panne voor de voncken (mette tyvec vorste vingher bedecken sal.

De vvoorden van commandement.

VVaer mede de Capiteynen hun Soldaten vervolghens ghebieden als t'ghene sy met het Roer hebben te doen, vvelcke vvoorden oock vervolghens op elke figure zijn accorderende.

1. Op u schouder u Roer vvel hout ende Marcheert.
2. Van u schouder u Roer neemt.
3. Ende met de rechter hant om hooch hout.
4. Inde lincker handt u Roer neemt.
5. V lonte inde rechter handt neemt,
6. V lont afblaest, ende vvel hout.
7. V lont opdruckt.
8. V lont versoeckt.
9. V lont afblaest ende u pan opent.
10. V Roer aenlegt.
11. Schiet.
12. V. Roer affneemt ende mette lincker hant vvel hout.
13. V lont afneemt.
14. Ende vveder tusschen de vinghers vocht.
15. V pan affblaest.
16. Op u pan polverdoet.
17. V pan toedoet.
18. V pan affichut.
19. V pan affblaest.
20. V Roer omdraeyt.
21. Ende neffens u lincker zijde sinckenlaet.

22. V mate open doet.
23. V Roer ladet.
24. V laedtstock vvtrect.
25. V laedtstock cort vat.
26. V polver neer stampt.
27. V laedtstock vvt u Roer trect.
28. Ende cort vat.
29. V laedtstock op steect.
30. V Roer met de lincker handt voor brenghet.
31. Ende mette rechter hant om hooch hout.
32. Op u schouder u Roer leght.
33. Op u schouder u Roer vvel hout, ende Marcheert nae de
34. Van u schouder u Roer neemt. (schiltvacht)
35. Ende inde lincker hant sincken laet.
36. V Roer vvel hout.
37. V Roer inde lincker hant alleen hout.
38. V lont inde rechter handt var.
39. V lont affblaest.
40. V lont opdruckt.
41. V lont versoeckt.
42. V pan dect ende ghereet staet.

Generael commandement.

V loop om hooch hout.

Hier op moet besonder een Bevelhebber acht nemen, dat hy alijt het oogh op zijn Soldaten hebbe ende hun luyden ghevenne t'Roer alijt met den loop om hooch te houden, om alle onghelucken te verhoeden.

De heyn. in,

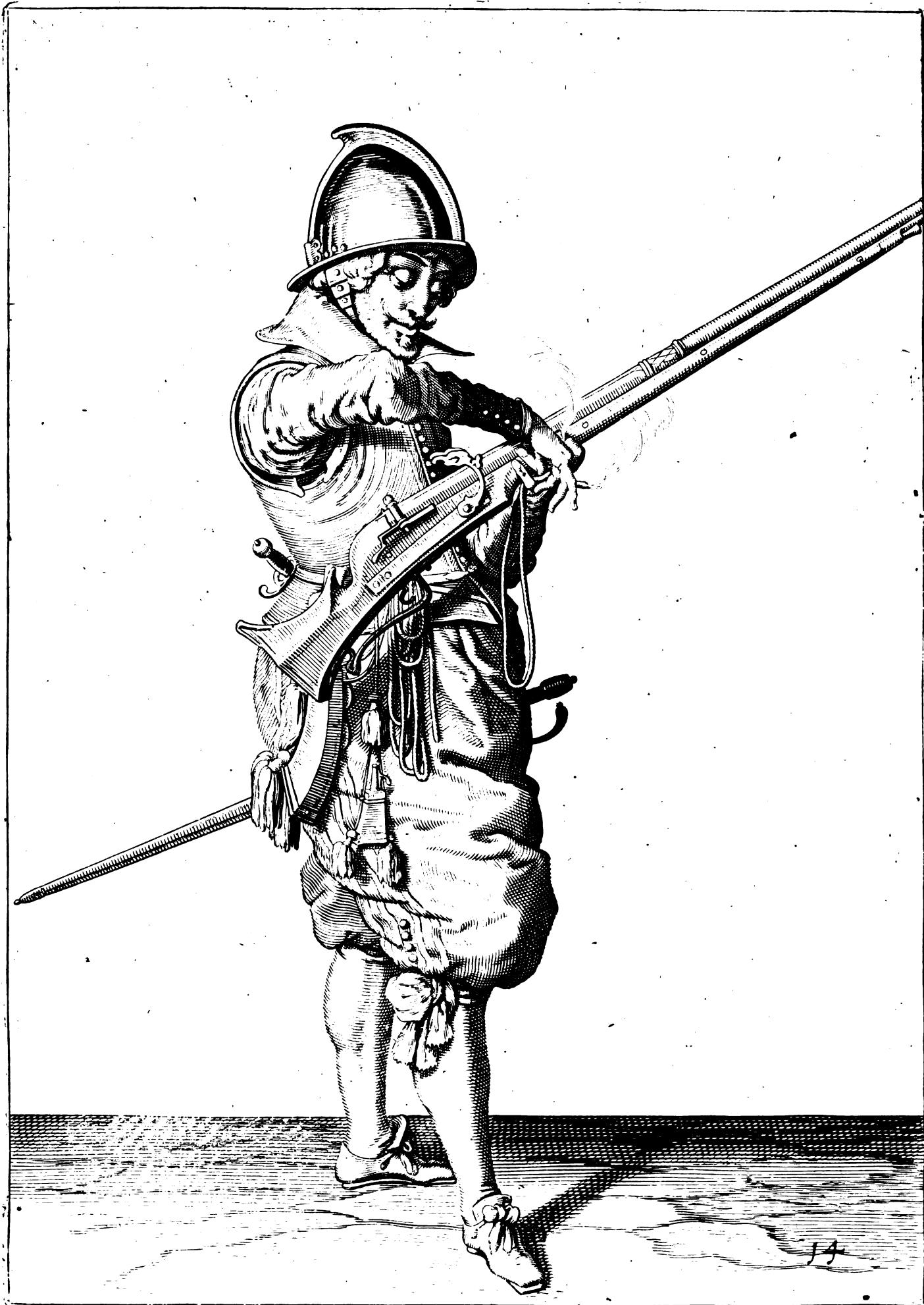

10

22

24

CORTE ONDERRECHTINGHE OP DE FIGVERLICKE AFBEELDINGHE, SOO VEEL AENGAET HET recht ghebruyck van Musquet, voor de Jonge ofte onervaren Soldaten, welcke onderrech- ting by zyfer ghetal op elcke figure vervolghens is corresponderende. Ende also noch ee- nige stilstaende figuren tot schiltwachten hier achter aen gevoecht zyn, om te wyfē hoe den Soldaet in tijt van noot met zyn Musquet inde furquet liggende, al gereet ende veer- dich staen sal, so accorderen ooc de schriften van dese op elcke figure vervolghens hun ghetal.

MVSQVETIER.

En eersten vvort een yeder Musquettier gevefen hoe hy int voortgaen zyn Musquet
ende furquet, bequamelijcken draghen sal, als te vveten dat hy, hebbende de furquet inde rechterhandt, deselfde
int voortgaen, t'elckemael op deaerde voortsetten sal, hebbende oock daer aen te voeren een koordeken vast ghe-
maect, om de selfde alst van noode sy te moghen sleypen, latende het Musquet met de sleutel dicht by de schouder
comen, de hant ontrent het duymgat, ende de lonte die aen beyde eynden branden moet tusschen de tyvee cleynste
vinghers vande selfde hant voeghen, ende deselfde binnen de lade nedervvaerts hangen laten, om die t'allen tijden
langher te connen maecten, ende het een deel om t'ander te mogen ghebruycken ende vervvisselen, sal mede altijt behalven fles-
sche oft laermaten een cleyn flesken met laetpolver dragen, om daer vvt alleen het polver inde pan te doen.

Ten 2. hoe hy op een ander maniere sijn furquet dragen sal, als hy hem tot schieten sal vvillen verdich maecten, te vveten hy sal
het furquet neffens de Musquet inde linckerhant dragen, latende de furquet soo lange het yfer is boven de hant schieten, ghelijck
dese figure bevijst.

Ten 3. hoe hy de furquet vvanneer hy de Musquet vanden hals nemen vvil, deur de linckerhant sonder hulpe der rechter een
vveynich sal laten sincken, ende met een de Musquet lichtelijck vande schouder met de rechterhandt alleen nemen, ende achter de
grootte schroeve aengrypen, omdie vvil het Musquet aldaer ghevichts halven licht is, latende t'selfde een vveynich inde lincker
hant sincken, sonder t'lichaem daer na te crommen oft te buygen.

Ten 4. hoe hy de Musquet met de rechterhandt alleen om hooch houden sal om t'selfde neffens de furquet inde lincker handt te
ontfangen, als te vveten hy en sal het Musquet in d'ander hant te laten vallen, maer sal met de linckerhandt de Musquet te ghemoet
comen, ende t'selfde daer tusschen de furquet ende den duym bequamelijcken in voeghen.

Ten 5. hoe hy de Musquet neffens de furquet inde linckerhandt alleen, mits dat de Musquet te hooch noch te leech en sy in t'ghe-
vrichte houden, ende de rechterhandt vry hebben sal settende den ellenboghe om meerder vasticheyts vville teghens de heupe, son-
der de furquet te slepen, ten vvaer den Soldaet te svack ofte moede vvaer.

Ten 6. hoe hy de lonte vvyl, ende met voordeel by de linckerhandt, met den duym ende den tyveeden vingher nemen sal, hou-
dende altijt het Musquet in een bequame hoochte.

Ten 7. hoe hy de lonte, de vvclcke hy tusschen den duym ende den tyveeden vingher ghevat heeft, naer den mont brenghen ende
afblasen sal sonder daer naer seer te bocken.

Ten 8. hoe hy de lonte metten duym ende den tyveeden vingher vvyl op drucken, ende niet inschrouven sal, ten vvclcken cynde
hy de vvyte vanden haen nae de dicte der lonte gherecht moet houden.

Ten 9. hoe hy de lonte met voordeel vvroecken ende metten duym ende den tyveeden vingher regieren sal, op dat hy deselve
terstont langher, corter, als ooc hoogher ende legher maecten can.

Ten 10. hoe hy de lonte afblasen sal, ende met eenen, met de tyvee vorste vinghers der panne deesfel (op datter gheen voncken
vande lontop en vallen) decken ende deselve bequamelijck op doen.

Ten 11. hoe hy de Musquet inde furquet legghende, deselfde voor om hooch houden, het lincker been voorstellen, met een de
furquet voorvvaerts uytsetten, om als dan aente legghen.

Ten 12. hoe hy vvyl aenlegghen, en die Musquet ende furquet met de linckerhandt houden sal, den rechter arm om hooch
ent'lyfghedraeyt de lincker knie buyghen, ende de rechter styf houden, op dattet niet alleen te beter staen maer ooc
de Musquet des te ghevvisser ghehouden ende gheschoten moechte vverden, daer beneffens moet achinghe ghenomen vvorden
vvanneer

vvanneer hy aerlegghen vvil , dat hy de Musquet vvelstaens halven , hert aensette, ende dat niet teghen de schouder maer teghen de borst, oock niet eer de kaecke teghen de lade legghen hy en hebbe dan de Musquet te voren teghen de borst gheset , alsoot anders gheen gratie en heeft, veel vveynigher men ghevisselijck schieten can, maer men sich mecrendeels verhaestet.

Ten 13. hoe hy gheschoten hebbende, de Musquet een vveynich voorsich stooten sal, de furquet vvederom opnemen ende de seifde inde hant vast, neffens de Musquet houden, ende niet slepen sal, ten vware hy te svack vware, houdende alijt de Musquet om hooch om niemant (soo de Musquet ghevveygert hadde) te quetsen.

Ten 14. hoe hy de lonte vvel, ende op dat hyse selver niet vvt en lessche, met de vinghers daer mede hy de selfde op gheset heeft vanden haen nemen ende niet trecken moet.

Ten 15. hoe hy de lonte vveder tusschen de vingheren daer hyse te voeren vvt ghenomen heeft, voeghen sal, houdende alijt Musquet in bequame hoochte

Ten 16. hoe hy de voncken, soo daer op de panne ict mochte ligghen, affblasen sal, opdat het laedtflesken niet aen en gae, als hy t' polver daer op schudden vvil, vvaer door hy sich selven mochte quetsen, hebbende onder tusschen het laedtfleschen (om tijt te vvinen) inde rechter hant ghereet ghevat.

Ten 17. hoe hy dat polver vvt het laedtflesken (ende niet vvt de maten) op de panne doen sal, vvant de vvijle de mate ladens halven verruckt vworden, soo hindert sulcx int verdith schieten seer.

Ten 18. hoe hy de panne met de voorste vingher toe doen sal, ghelijck dese figure bevvijft.

Ten 19. hoe hy het laedt polver vander panne decksel afschudden sal, ten eynde de Musquet, vvanneer hy de lonte versoecken vvil, niet onversiens los en gae.

Ten 20. hoe hy ten overvloet dat laedt polver vander panne decksel, soo daer yet vvaer op blyven ligghen, affblasen sal, om alle seckerheys vville.

Ten 21. hoe hy de Musquet (omme vveder te laden) met de furquet omdraeyen sal, stierende de selfde beneden met de rechter hant, naer de lincker zijde toe.

Ten 22. hoe hy de Musquet omghedrayet hebbende, de selfde neffens de lincker zijde laten sincken, ende de furquet slepen sal, en om sulckx bequamelijck te connen doen, moet de rechter hant de lincker terstont te hulpe comen.

Ten 23. hoe hy de mate met den duym open douvven sal, de furquet laten slepen, ende de Musquet van der aerden houden, in dien hy de selfde machtich sy.

Ten 24. hoe hy vvt de mate de Musquet laden sal, latende de furquet noch al slepen, sonder de Musquet teghen d'aerde te slepen, ten vware hy de schvack vvaer.

Ten 25. hoe hy den laedtstock met de verdraeyde hant, vvt de lade trecken sal, ende de furquet als noch laten slepen, maer niet de Musquet.

Ten 26. hoe hy vwillende den laedtstock corter vatten den selfden omghekeert teghen t'lijf aen stooten sal, schuyvende de hant terstont naert beneden eynde toe, om des te ghevissier den selfden inde Musquet te connen steecken, ende indien hy met scherp vvilde schieten, sal hy het loot met de selfde hant, daer hy den laetstock alsoo cort inghevaet heeft, vvt den mont, oft van daer hy de koghels draecht, verdichlijcken nemen, ende int Musquet rollen laten.

Ten 27. hoe hy met de laetstock het polver ende het loot samen int Musquet stampen sal, latende de furquet noch al slepen maer niet de Musquet, indien hy de selfde machtich sy.

Ten 28. hoe hy vveder de laetstock, met een verdraeyde hant vvt het Musquet trecken sal, de furquet slepen, ende de Musquet vander aerden houden indien hy des machtich sy.

Ten 29. hoe hy om den laedtstock corter te vatten, den selfden andermael teghen het lijf aen stooten sal, als voor seyt is,

Ten 30. hoe hy hebbende den laedtstock heel onder aent eynde ghevat den selfden met ghevissheyt verdichlijck vveder inde lade steecken sal.

Ten 31. hoe hy vwillende t' Musquet vveder inde hant vatten, t' selfde eerst met de lincker hant voorbrengghen sal, ghelijck dese figure bevvijft.

Ten 32. hoe hy de Musquet met de rechter hant by de groote schroeve vvederom vatten ende om hooch houden sal, latende de furquet (die noch slejpt) soo lanck het coordeken is voor vvt schieten, om met voordeel de selfde te doen inde lincker hant comen.

Ten 33. hoe hy de Musquet vvel lichtelijcken ende met een hant op de schouder legghen, ende ondertusschen de furquet houden sal.

Ten 34. hoe hy hebbende de Musquet op de schouder gheleghet, deselfde (vveder als voren) honden ende draghen sal.

Ten 35. hoe hy vwillende hem (op de schiltvacht staende) verdich maecken, zyn Musquet vveder als voren gheseyt is, met een hant vande schouder afnemen sal.

Ten 36. hoe hy vwillende hem stellen op de schiltvacht, het Musquet inde furquet legghen sal, gelijc dese figure bevvyst.

Ten 37. hoe hy staende op de schiltvacht, de Musquet inde furquet ligghende, den rechten arm van sich, de hantaenden drucker, ende de lade aende rechter heupe houden sal, ghelijck dese figure bevvijst.

Ten 38. hoe hy staende op de schiltvacht, de furquet met de Musquet daerinne legghende, voorsich houden sal, sulcx dat hy de Musquet int gevichte, ende met de linckerhant alleen regieren, ende de rechter vry hebben mach: gelijck de figure bevvijst.

Ten 39. hoe hy staende op de schiltvacht, de lonte vvel ende met voordeel (vvt de lincker hant) met den duym ende den tvveeden vinger nemen sal.

Ten 40. hoe hy staende op de schiltvacht, de lonte, met den duym ende den tvveeden vinger, naer den mont brengen ende onder de hant afblasen sal, houdende ondertusschen het Musquet inde furquet (met de linckerhant alleen) int gevichte legghen.

Ten 41. hoe hy staende op de schiltvacht de lonte met den duym ende den tvveeden vingher op den haen drucken sal, sonder de selfde (ghelijck te voren gheseyt is) in te schroeven.

Ten 42. hoe hy staende op de schiltvacht, de lonte met den duym ende den tvveeden vinger regieren, ende met voordeel versoecken sal, houdende als gheseyt is het Musquet int gevichte.

Ten 43. hoe hy staende op de schiltvacht, omme in tijt van noot ghereet te zyn, met de lonte opgeset staen, ende de panne voor de voncken met de tvvee voorste vingheren bedecken sal.

De vvoorden van commandement.

VVaerdoor de Capiteynen hun Soldaten vervolghens ghebieden al t'ghene sy met hun Musquet ende furquet hebben te doen, vvelcke vvoorden ooc vervolghens op elcke figure zyn accorderende.

1. Marcheert met de furquet inde hant.	32. Ende u furquet sleeyt.
2. Marcheert ende draecht de furquet neffens de Musquet.	33. V mate opdoet.
3. V furquet sincken laet, en vā u schouder u Musquet neemt.	34. V Musquet lader.
4. Mette rechterhant u Musquet om hooch hout, ende inde linckerhant sincken laet.	35. V laetstock vvtrect.
5. Inde linckerhant u Musquet neemt, ende u furquet neffens de Musquet draecht.	36. V laetstock cort vat.
6. V lonte inde rechterhant neemt.	37. V polver neer stampt.
7. V lont af blaest, ende vvelhout.	38. V laetstock uyt u Musquet trect.
8. V lont opdrukt.	39. Vlaedtstock cort vat.
9. V lont verfoeckt.	40. V laetstock op steect.
10. V lont afblaest, en u pan opent.	41. V Musquet met de linckerhant voor brengt.
11. V Musquet om hooch hout ende aenlegt.	42. Ende met de rechterhant om hooch hout, en u furquet hervat.
12. Schiet.	43. Op u schouder u Musquet leght.
13. V Musquet afneemt ende neffens u furquet draecht.	44. Marcheert ende draecht de furquet neffens de Musquet.
14. V lont afneemt.	45. Van u schouder u Musquet neemt.
15. Ende voechtse vveder tusschen de vinghers.	46. V Musquet inde furquet leght.
16. V pan af blaest.	47. Op u furquet u Musquet hout.
17. Op u pan polver doet.	48. V Musquet inde furquet, met de linckerhandt alleen int ghevichte houdt.
18. V pan toedoet.	49. V lont inde rechterhant vat.
19. V pan affichut.	40. V lont affblaest.
20. V pan affblaest.	41. V lont opdrukt.
21. V Musquet omdraeyt.	42. V lont verfoeckt.
	43. V pan dectt ende ghereet staet.

Generael Commandement.

V loop om hooch hout.

Ende also hierin seet veel is gelegen, so moet besonder een bevelhebber hierop groote achttinge nemen, ende altijd zyn oogh op zijn Soldaten houden, en deselve gevvennen t' Musquet altijd met de loop om hooch te houden, om te verhoeden alle ongelucken.

[The page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is scattered across the page and cannot be transcribed.]

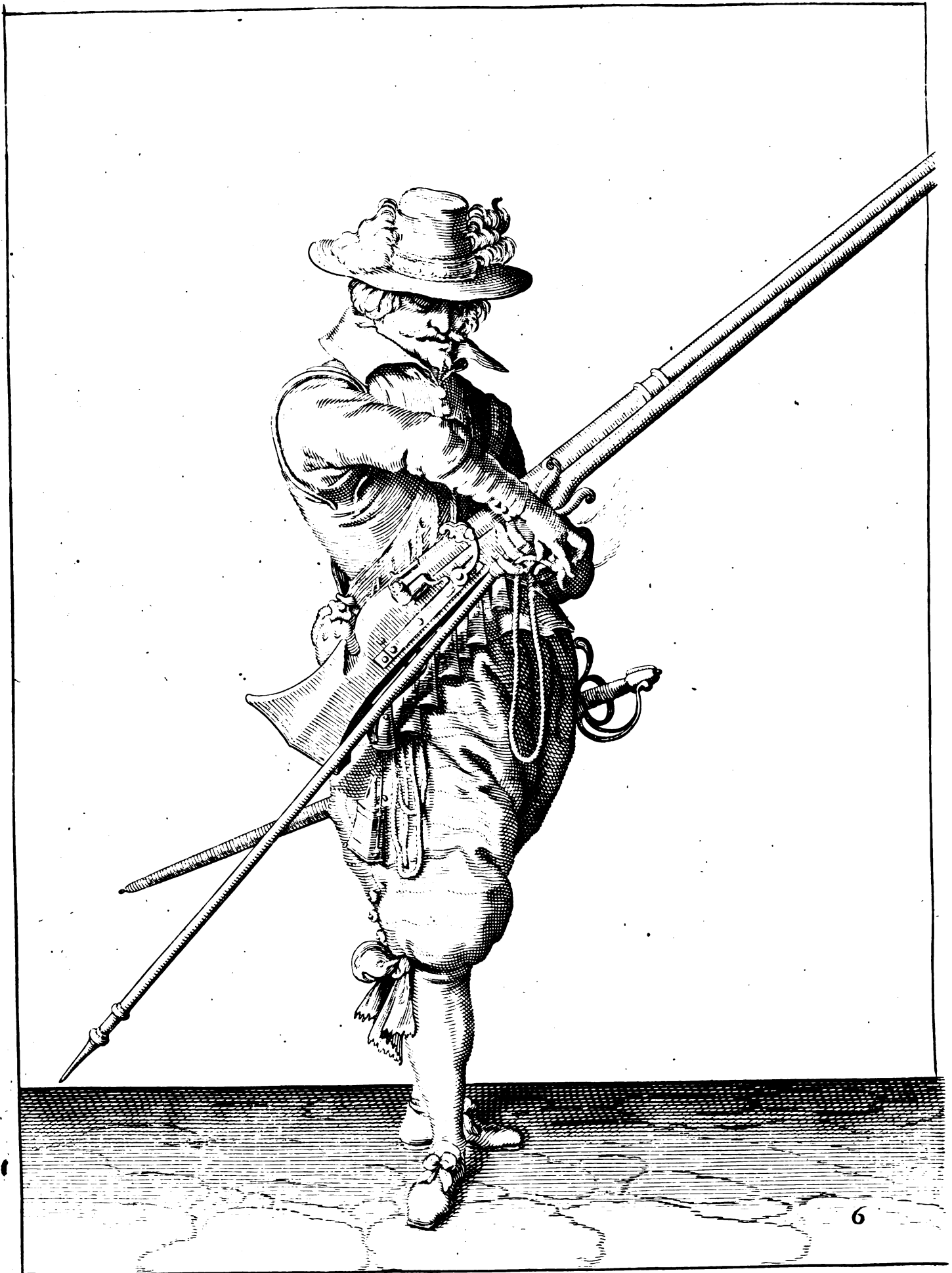

1663

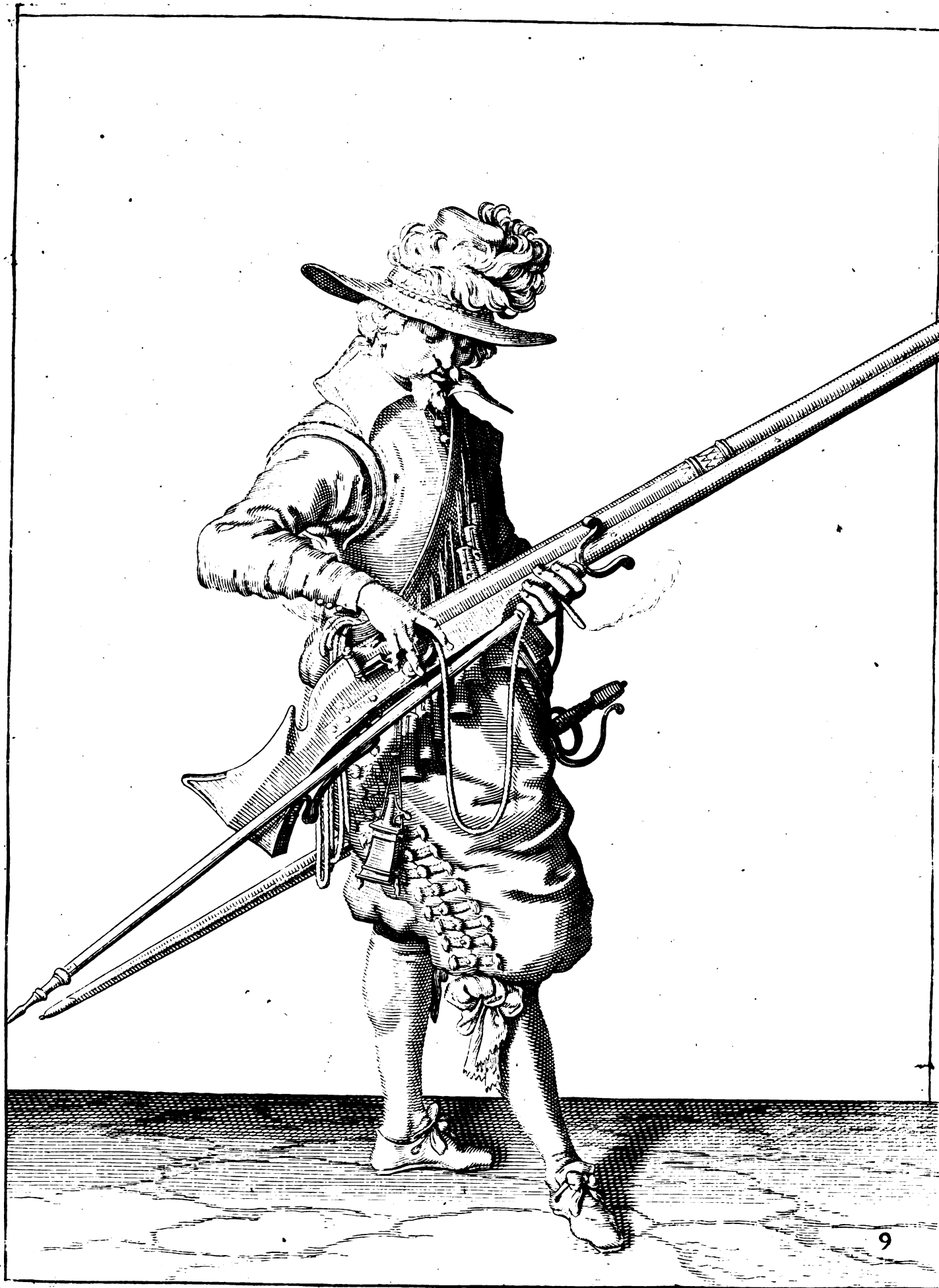

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

34

Holzer.

172

CORTE ONDERVVYSINGHE OP DE FIGVERLIJCKE AFBEELDINGHE BELANGHENDE T' RECHTE GEBRUVCK, VAN ALLE T'GHENE EEN SOLDAET int handelen vande Spies noodich is, voor de jonghe oft onervaren Soldaten, vvelcke onder- vvijsinghe by t' ghetal op elcke figure vervolghens is corresponderende

SPIESDRAGHERS.

Nt exerceren vande Spies wort den Soldaet eerstlijcken ghewesen, hoe hy stilstaende in ordeninghe de Spies voor sich vvel houden ende teghens den duym regeren, ende in dry tijden opvvaerts draghen sal, als te vveten hy en sal de Spies, vvelstaens halven binnen noch buyten den rechter voet setten, maer ghenoechsaem op de selfde linie, sonder nochtans dat hy ghehouden sy den rechter voet int stilstaen alijt voor te stellen, den arm niet vvi ghestreckt maer een vveinich gheboghen, ende de hant soo hooch alst ghesicht houden.

Ten 2. hoe hy voor de eerste hervattinghe, de Spies met de rechter hant een vveynich van der aerden om hooch heffen sal, ende met eenen de selfde verdichlijck (met de lincker hant) nedervvaerts aenvatten, latende soo veel lenckte beneden, als hy hier naer met de rechter hant sal connen bereycken, ghelijck dese figure bevvijft.

Ten 3. hoe hy voor de tweede hervattinghe de Spies met de lincker hant om hooch heffen, ende met de rechter de selfde onder aent eynde (verdichlijcken) vatten sal.

Ten 4. hoe hy voor de derde hervattinghe, hebbende den Spies met de lincker hant teghens den rechter arm ghevoecht, de selfde inde rechter hant, teghens den selfden arm regeren ende opvvaerts draghen sal.

Ten 5. hoe hy hebbende den Spies opvvaerts draghen, de selfde vveder in dry tijden als voren, op der aerden neder setten sal, als te vveten hy sal de rechter hant met de Spies t'samen een vveynich laten sincken, ende de selfde met de lincker hant, voor de eerste hervattinghe, opvvaerts aenvatten, ghelijck dese figure bevvijft.

Ten 6. hoe hy om de tweede hervattinghe te doen, de Spies met de lincker hant sal laten sincken, ende met de rechter hant de selfde (met eenen) verdichlijck hoogher vatten, ghelijck dese figure bevvijft.

Ten 7. hoe hy inde derde hervattinghe de Spies met de rechter hant alleen regeren, ende vveder als by de eerste figure geseyt is, op der aerden neder setten sal, ende vwillende als dan de Spies op schouder legghen sal selfde vveder in dry tijden gheschieden, als volghen sal.

Ten 8. hoe hy voor de eerste hervattinghe de Spies inde rechter hant hebbende de selfde tegens den duym een vveynich sal laten overvallen, ende met eenen verdichlijck de selfde met de lincker hant dicht onder de rechter aenvatten ghelijck dese figure bevvijft.

Ten 9. hoe hy voor de tweede hervattinghe de Spies met de lincker hant naer voren brengen, ende met de rechter hant de selfde achtervvaerts aenvatten sal, om de Spies alsoo bequamelijck op de schouder te legghen.

Ten 10. hoe hy in de derde hervattinghe de Spies op de schouder plat draghen, den rechter arm om hooch ende den duym tegen de Spies houden sal, ten eynde het niet alleen vvel aen staen, maer dat hy de selfde dies te beter regeren ende dragen can.

Ten 11. hoe hy de Spies schuyns draghen sal, om vvanneermen dicht op een Marcheert d'een den anderen (met het punt) niet en soude beschadighen, ende sal inde naervolgende figuren ghevvesen vworden hoe hy draghende de Spies schuyns ofie plat, de selfde in dry tijden sal laten sincken; vvanneer de Spies door een Poort ofte andersins vellen vvil, ende hoe hy in dry tijden de selfde vvederom op der aerden neder setten sal, ende vwillende de selfde op de schouder legghen, sal t'selve (alst te voren ghevvesen is) oock in dry tijden gheschieden. Maer soo vvanneer hy de Spies opvvaerts draghet, soo sal hy de alleenlijck in een tijt vellen ende daer naer vvederom in een tijt opvvaerts draghen.

Ten 12. hoe hy voor de eerste hervattinghe de Spies met de lincker hant soo verde hy de selfde, recht staende can bereycken verdichlijcken aenvatten sal, heffende de selfde met de rechter hant ghelijckelijck vande schouder om hooch om alsoo bequamelijck de Spies met de punt voorvvaerts over de vvorpen.

Ten 13. hoe hy voor de tweede hervattinghe de Spies (hebbende de selfde alreede met de punt naer voren ghebrocht) met de rechter hant onder aent eynde vatten sal, ende de selfde van boven nedervvaerts bequamelijcken laten sincken, om alsoo door de poort te connen passeren

Ten

Ten 14. hoe hy ten derde mael de Spies bequamelijcken vellen, den rechter arm uyt ghestreckt, de Spies inde selfde hant vvel vatten, ende den lincker ellenbooch teghen de heupe vast setten sal, ende sal voorder ghevvesen vvorden hoe hy in dry tijden de Spies vveder neder setten sal.

Ten 15. hoe hy voor de eerste hervattinghe de Spies met de rechter hant, achter om leech drucken sal, om alsoo bequamelijck de selfde voor om hooch te doen rijfen.

Ten 16. hoe hy voor de tweede hervattinghe de Spies met de rechter hant (boven de lincker hant) soo verde hy de selfde ghemackelijck bereycken can, aenvatten sal.

Ten 17. hoe hy ten derde mael de Spies vveder op de aerden neder setten, ende teghens den duym regieren, ende vvel houden sal, ghelijck by de eerste figure gheseyt is, ende sal inde tweede naervolghende figuren ghevvesen vvorden hoe hy de Spies opvvaerts draghende, de selfde alleen in een tijt vellen sal, dan alsoo inde voorgaende figuren ghenoech ghevvesen is, hoe hy de Spies nederstaende in dry tijden opvvaerts draghen sal, soo heeft men sulckx hier onnoodich gheacht met figuren meer te vvijen, maer stellen dit alleen tot memorie.

Ten 18. hoe hy hebbende de Spies in dry tijden (ghelijck hier voren ghenoech ghevvesen is) vander aerden opgeheven ende onder aent eynde ghevat, de selfde inde rechter hant teghens den selfden arm regieren, ende opvvaerts draghen sal.

Ten 19. hoe hy hebbende de Spies opvvaerts ghedraghen, de selfde met de lincker hant hoogher aenvatten, ende in een tijt vellen sal, ende vvillende de Spies vveder nederstellen salt selfde gheschieden alst by de vorighe figuren ghevvesen is, maer indien hy de Spies ghevelt hebbende vveder vvilde opvvaerts draghen, salt selfde alleen in een tijt gheschieden.

Ten 20. hoe hy staende aen een poort (int vvt oft in trecken van eenich volck) de Spies aent punt houden sal, gelijk dese figure bevvijst.

Ten 21. hoe hy de Spies sleypende draghen, de selfde dicht by de punt vatten, ende de hant recht boven de heupe vast teghens het lijf aen setten sal, ende vvillende de selfde vellen oft op een ander vvijse draghen, soo moet het selfde door palmen gheschieden ghelijck de twee naervolghende figuren vvijfen sullen.

Ten 22. hoe hy voor de eerste hervattinghe, hebbende eerst de Spies soo verde hy heeft gheconnen, met de rechter hant voor uyt gheschoten, de selfde met de lincker hant, een vveynich boeckende, ondervvaerts verdichlijck aen palmen sal.

Ten 23. hoe hy voorts palmende, de Spies met de lincker hant noch meer naer voor brenghen sal, hebbende de rechter die te voren te voorste vvas, alreede hervat, ende als nu achter ghebracht.

Ten 24. hoe hy hebbende de Spies al palmende voor ghebrocht ende vvel ghevat, de selfde vellen sal, maer indien hy de Spies vveder op de voorgaende vvijse (te vveten te sleypende) dragen vvou, so moet hy de selfde palmende vveder na achter brenghen, is mede te bemercken (dat al ist so) datmen hier maer twee palmende figuren en heeft gestelt, vvaer uyt eenige souden moghen verstaen als oft men segghen vvilde datmen de Spies palmende just in dry tijden soude connen vellen, t' selfde nochtans de meyninghe niet en is, maer datmen op de voorgaende maniere uytvvijfende de twee palmende figuren, de Spies soo menichmael haer palmen moet, tot datmen de selfde met de rechter hant onder aent eynde ghevat heeft.

Ten 25. hoe hy Ruyter vervvachtende de Spies teghen de rechter voet setten, ende met een zyn ghevveer, buyten den lincker arm uyt trecken sal, ghelijck dese figure bevvijst.

Ten 26. hoe hy Marcherende met de Spies op de schouder, sich selven alst van noode sy, bequamelijck naer de lincker hant omvvenden, ende de Spies in dry tijden achtervvaert vellen sal.

Ten 27. hoe hy voor de eerste hervattinghe, hebbende de Spies eerst met de rechter hant vande schouder om hooch gheheven, de selfde ghelijckelijck met de lincker hant voorvvaerts aenvatten sal, om soo doende de Spies bequamelijck over 'thoofte te heffen.

Ten 28. hoe hy hebbende de Spies over thoofte inde lincker hant mits hem selven alreede naer de lincker zijde ghekeert hebbende, de selfde met de rechter hant aent eynde (voor de tweede hervattinghe) vatten sal.

Ten 29. hoe hy de Spies gelijk geseyt is, ten derdemaal achtervvaerts vellen ende gans gekeert staen sal, ende sullen de dry naervolghende figuren vvijfen, hoe hy in dry tijden sich selven vveder om keeren, ende gelijk de 26. figure staen ofte Marcheren sal.

Ten 30. hoe hy voor de eerste hervattinghe de Spies met de lincker hant verder bereycken ende aenvatten, oock sich selven tot vveder om keeren ghereet maecken sal.

Ten 31. hoe hy hebbende sich selven alreede naer de rechte zijde omghekeert, de Spies met de lincker hant over het hoofte heffen, ende de selfde vvat achtervvaerts, inde rechter hant ontfanghen ende aenvatten sal.

Ten 32. hoe hy ten derde mael de Spies vveder inde rechter hant op de schouder schuyns oft plat draghen sal, oft oock opvvaerts indient van noode sy.

Ende alsoo bevonden vwort dat den Soldaet zijn Spies niet vvel noch verdichlijck en can herstellen dan door vvetenschap vande selfde vvel te connen handelen ende hervatten, soo zijn tot ondervvijs vanden selfden hier by gheordineert, seeckere vvoorden van bevele met hun tijden van hervattinghe die al te samen met ghetal op de figuren als oock op d'onderrichtinghe vervolghens zijn corresponderende, op dat de Capiteynen hun nieuwe ende onervaren Soldaten, op dese maniere het handelen vande Spies, soo veel hun van noode is, moghen doen leeren, maer de handelinghe hebbende, sullen de Soldaten gheoffent vworden achtervolghens de vvoorden van bevele, die hier naer alleen, ende sonder tijden, op hun selven ghestelt zijn.

De vvoorden van bevele.

Met hun tijden van hervattinghe.

1. V Spies nederstaende, in dry tijden opvvaerts draecht.

- 2. eersten
- 3. tvveeden } tijt.
- 4. derden

V Spies herstelt.

- 5. eersten
- 6. tvveeden } tijt.
- 7. derden

V Spies op de schouder leght ende plat draecht.

- 8. eersten
- 9. tvveeden } tijt.
- 10. derden

11. Schuyns u Spies draecht.

V Spies door de Poort velt.

- 12. eersten
- 13. tvveeden } tijt.
- 14. derden

V Spies herstelt.

- 15. eersten
- 16. tvveeden } tijt.
- 17. derden

V Spies in dry tijden opvvaerts draecht.

18. Dese dry tijden hebbē maer een figure geteyckent met numero 18. om dat d'ander tvvee te voren geveesen zijn.

V Spies in eenen tijt velt

- 19. Eenen tijt.
- 20. Aent punt u Spies hout.
- 21. V Spies sleept.

Ende palmende u Spies velt.

- 22. Dit onghhouden in dry tijden te doen,
- 23. ghelijck byde onderrehtinghe nume-
- 24. ro 24. gheseyt vwort.

25. Tegen u rechter voet u Spies velt, ende u ghevveer treckt.

26. V Spies op de schouder legghende, in dry tijden achter vvaerts velt.

- 27. eersten
- 28. tvveeden } tijt.
- 29. derden

Rechts herstelt u, ende u Spies schuyns draecht.

- 30. eersten
- 31. tvveeden } tijt.
- 32. derden

De vvoorden van bevele, vvaer naer de Capiteynen hun Soldaten sullen doen oeffenen, wanneer sy soo verde zijn, dat sy de Spies connen handelen, men sal verstaen datmen om ordre te houden dese vvoorden soo veel noodich is, oock op de figuren heeft doen vervolghen, uygesondert eenighe die int herstellen vande Spies t'selfde vverck doen, dat te voren by de figuren met hun tijden ghenoech is ghevveesen, oock datmen int eerste bevel, daermen seght opvvaerts u Spies draecht, spreeckt teghens de eerste figure, die met zijn Spies nederghestelt in ordeninghe stil staet. Ende om alle confusie te mijden staet te mercken dat ieder maniere vande Spies te draghen (oft oock te vellen) besonder ende alleen ghedaen, ende gheen ander angevanghen moet vverden al voor t'eerste volbracht, ende de Spies vveder nederghestelt sy, ten vvelcken eynde men dit generael commandement ghebruycken sal.

V Spies herstelt.

VVoorden van bevele

Sonder hun tijden van hervattinghe.

- 1 Opvvaerts u Spies draecht.
- 2 Neder u Spies stelt.
- Op de schouder u Spies leght.
- Plat u Spies draecht.
- Schuyns u Spies draecht.
- 3 Door de Poort u Spies velt.

- Neder u Spies stelt.
- Opvvaerts u Spies draecht
- V Spies velt.
- Neder u Spies stelt.
- Aent punt u Spies hout.
- Neder u Spies stelt.

V Spies

V Spies sleept.
V Spies velt.
Teghen u rechter voer u Spies velt, ende u ghevveer treckt.
Neder u Spies stelt.

Op de schouder u Spies seght.
achtervvaerts u Spies velt.
Recht herstelt u.
Schuyns u Spies draecht.

Ende al ist soo dat dese bevel woorden aldus achter den anderen vervolghen, om datmen de Spies t'elckemael vveder herstellen moet, vvaer door men acht dat de Soldaten de vaste handelinghe der selver te eerder connen leeren, soo en is nochtans de meeninghe niet datmen hier aen soo vast verbonden sy, oft men mach oock vvel beginneu vvt den midden, oft anders (soo vvel als van voren) dese bevelen te doen, ende dat naer gheleghentheyte vander saccke, het vvelck staet ter discretie vanden ervaren Capiteynen oft Bevelhebber.

MET PRIVILEGIE VANDE KEY. MA. DEN KONINCK VAN VRANCKRIICK, ENDE DE E. M. HEEREN Staten Generael der vereenichde Nederlanden.

Ende is den inhoud aldus luydende.

D At niemant hem en vervoordere t'sy van vvat qualiteyt oft conditie by sy, dit teghen vvoordich boeck vande VVapenhandelinghe naer te maecten, oft elders naer ghemaectt binnen haere Rijcken ende Landen te vercoopen, binnen den tijt van acht naervolghende Iaren, t'sy int cleyn oft int groot, in deel ofte int gheheel, de schariften noch oock de figuren, oock de ordre in dit vverck gehouden gheensins naer te volgen, sonder expres consent van Jacob de Geyn op verbeurte van allen het naer ghemaectte vverck, ende ses duysent Carolus gulden daer en boven, als breeder blijkt by de principale brieven hem hier van ghegeven, &c. Anno 1607.

TOT MEMORIE VANDEN BOECK-BINDER.

DE schariften zijn (ghelijck oock de figuren) in dry besondere deelen afghedeelt, als Roers, Musquetten ende Spiessen, ende sullen ingebonden worden op dese manier, te weten, de schariften vande Roers voor de figuren der selve, ende de ander schariften van ghelijcken elckx voor hun eyghen figuren, &c.

W. Heijn. in.

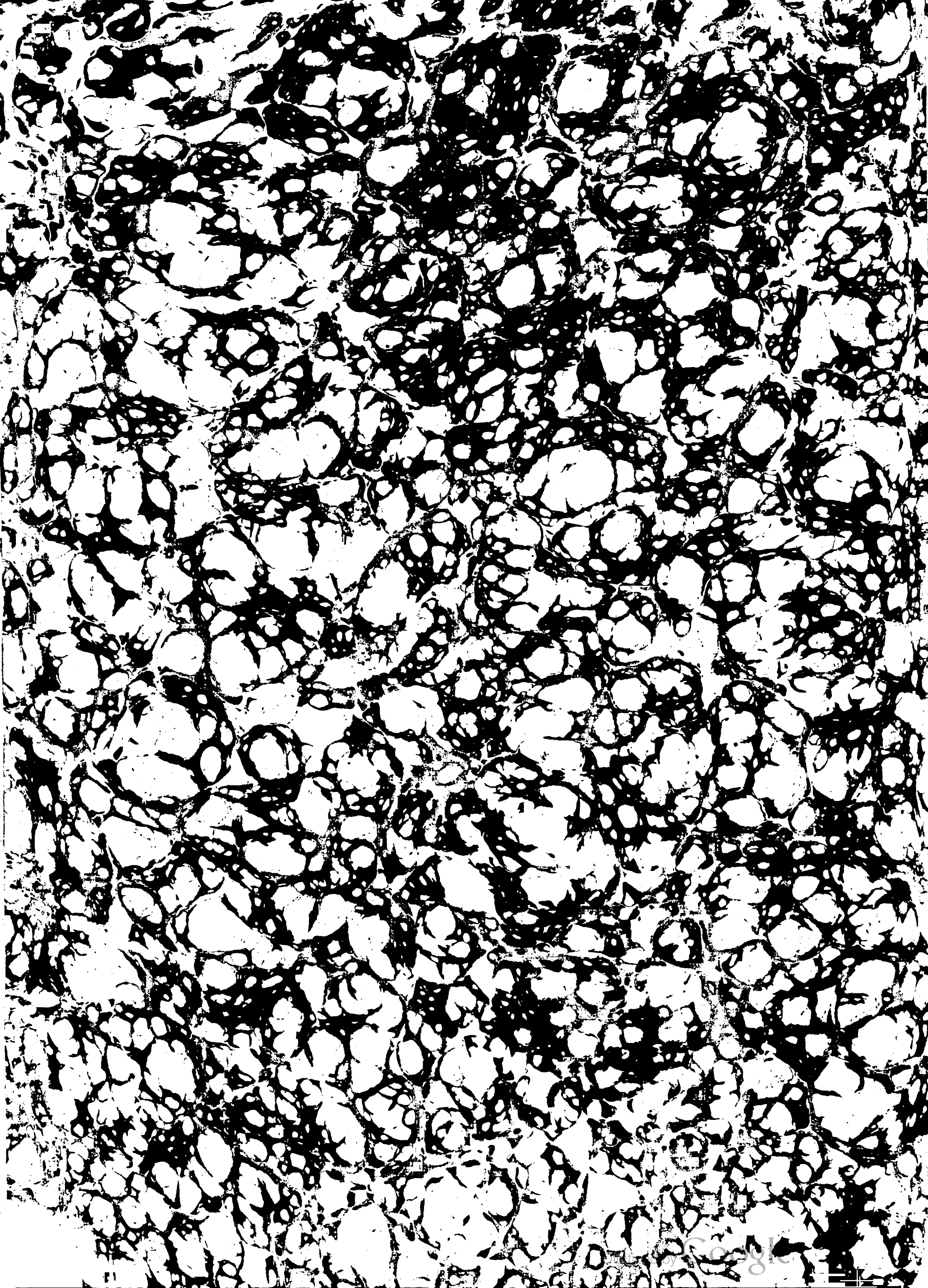
31.

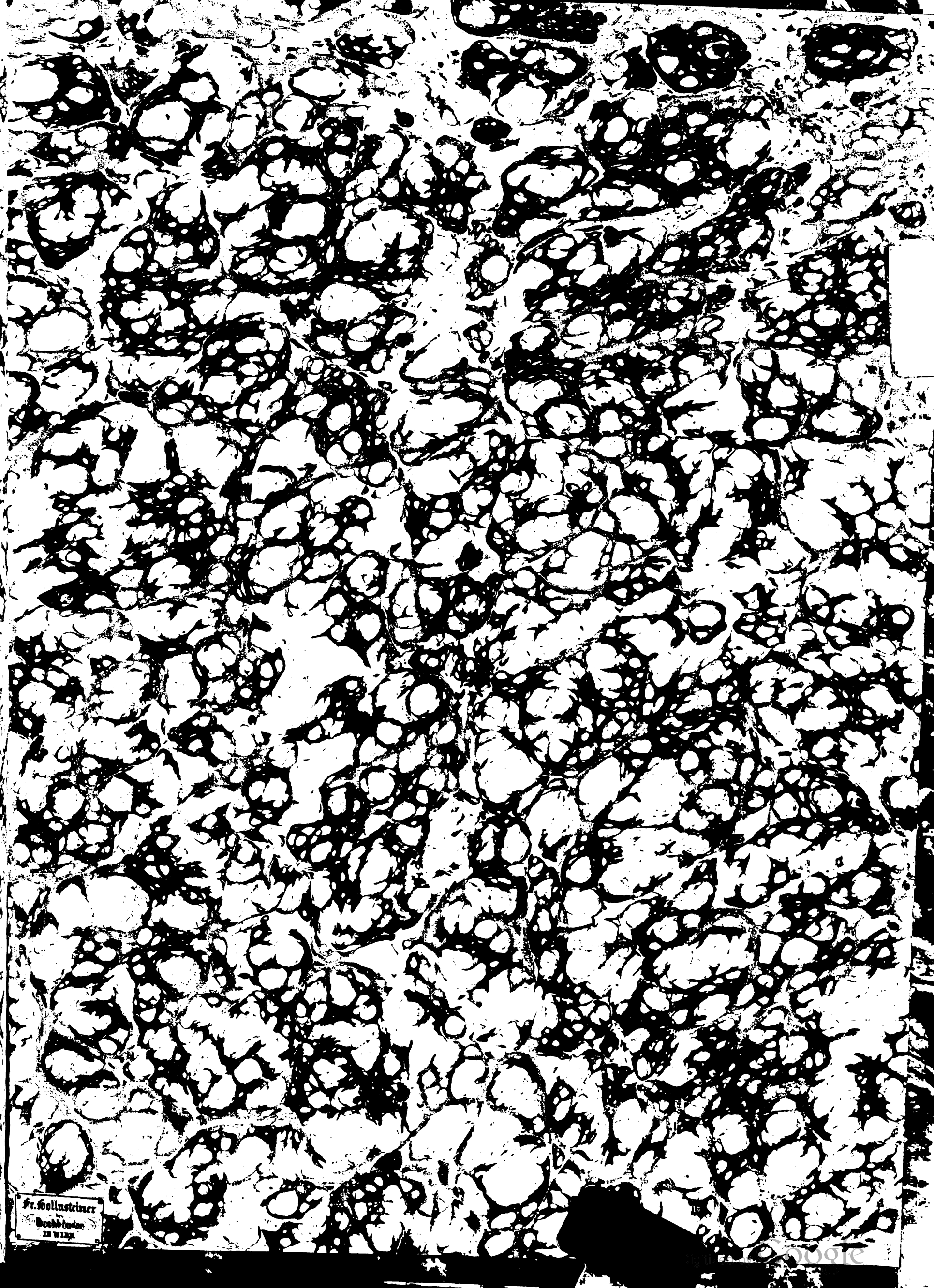

Österreichische Nationalbibliothek

+Z162139003

Fr. Schollstricker
Dachstein
in Wien

